

ZDRAVOTNICKÁ ČINNOST

Pitvy na soudně-lékařském oddělení či v ústavu (viz § 4 odst. 3 Vyhlášky MZ ČSR 1988 Sb., o postupu při úmrtí a o pohřebnictví.)

Laboratorní zpracování a vyšetřování tkání, zejména histologická, histochemická, imunohistochemická vyšetření.

Chemicko-toxikologická vyšetření tkání zemřelých osob.

Vyšetřování krve a jiných biologických materiálů ze živých osob na přítomnost etanolu a jiných toxikologických látek.

Vyšetřování stop biologického původu, které byly zajištěny v souvislosti s úmrtím, prováděné metodami serohematologie a forenzní molekulární biologie.

Antropologická vyšetření a identifikace kosterních pozůstatků.

Pitvy exhumovaných osob.

Prohlídky živých osob při posuzování úrazů, při sebepoškozování a při podezření z aplikace psychotropních a omamných látek.

Konsiliární činnost pro lékaře provádějící prohlídku zemřelého nebo ošetřující zraněného, zejména při podezření, že k úmrtí či zranění došlo v souvislosti se spácháním trestného činu.

Účast při jednání znaleckých komisí projednávajících lékařská pochybení a poskytování podkladů pro medicínsko-právní hodnocení projednávaných případů (viz vyhláška MZ ČR 22195, o znaleckých komisích).

DRUHY PITEV

(Vyhláška o postupu při úmrtí a o pohřebnictví 19/88)

- anatomické pitvy – provádějí se pro vědeckovýzkumné a výukové účely
- patologicko–anatomické pitvy – provádějí se za účelem určení základní nemoci, komplikací, příčiny úmrtí a ověření diagnózy a léčebného postupu u osob zemřelých ve zdravotnickém zařízení
- zdravotní pitvy – provádějí se ke zjištění příčiny úmrtí a objasnění dalších, ze zdravotního hlediska závažných okolností a mechanismu úmrtí u osob zemřelých náhlým, neočekávaným nebo násilným úmrtím včetně sebevraždy.
- soudní pitvy – provádějí se při podezření, že úmrtí bylo způsobeno trestným činem

Pitvy patologicko-anatomické nařizuje prohlížející lékař, provádí lékař patologického oddělení.

Pitvy jsou povinné:

- **dětí mrtvě narozených nebo u dětí zemřelých do 15ti let věku, dále u mladistvých v rozsahu určeném vedoucím zdravotnického zařízení**
 - **u žen, které zemřely v souvislosti s těhotenstvím, potratem, porodem nebo šesti nedělím**
- **u osob, kterým byly aplikovány radioaktivní zářiče, kardiostimulátory nebo jiné dále použitelné implantované předměty**
 - **jestliže z mrtvého těla byl odňat orgán nebo tkáň pro transplantaci**

Pitvy zdravotní nařizuje prohlížející lékař, provádí lékař v ústavech či na odděleních soudního lékařství

Pitvy jsou povinné:

- při náhlých úmrtí, jestliže při prohlídce mrtvého nebylo možno zjistit příčinu úmrtí

- u osob zemřelých násilným úmrtím včetně sebevraždy

- byla-li příčinou smrti průmyslová otrava nebo úraz při výkonu práce anebo je-li podezření, že k úmrtím došlo z těchto příčin

- u osob, které zemřely ve vazbě nebo ve výkonu trestu odnětí svobody

- je-li podezření, že úmrtí může být v příčinné souvislosti s nesprávným postupem při výkonu zdravotnických služeb

NAŘÍZENÍ PITVY

V PŘÍPADĚ ÚMRTÍ MIMO ZDRAVOTNICKÉ ZAŘÍZENÍ PŘIPOUŠTÍ VYHLÁŠKA MZ ČR č.19/1988 Sb., O POSTUPU PŘI ÚMRTÍ A O POHŘEBNICTVÍ, POZE JEDINOU MOŽNOST, KDY LÉKAŘ NEMUSÍ NAŘÍDIT PITVU (NEZNAMENÁ TO ALE, ŽE JI NAŘÍDIT NEMŮŽE), A TO POKUD PO PROVEDENÍ ZEVNÍ PROHLÍDKY A LÉKAŘSKÉM VYHODNOCENÍ OKOLNOSTÍ A MÍSTA NÁLEZU DOJDE PROHLÍZEJÍCÍ LÉKAŘ K ZÁVĚRU, ŽE OSOBA ZEMŘELA SMRTÍ PŘIROZENOU, A JE SCHOPEN PŘI ZEVNÍ PROHLÍDCE STANOVIT PŘÍČINU SMRTI. POKUD JI NELZE STANOVIT, MUSÍ PITVU NAŘÍDIT VŽDY.

SOUDNĚ-LÉKAŘSKÝ NÁZOR JE TEN, ŽE BY MĚLA BÝT PITVÁNA KAŽDÁ OSOBA NALEZENÁ MIMO ZDRAVOTNICKÉ ZAŘÍZENÍ, NEBOŤ V TERÉNU ZŮSTÁVÁ URČENÍ BEZPROSTŘEDNÍ PŘÍČINY SMRTI POUZE V ROZSAHU VĚTŠÍ ČI MENŠÍ DIAGNOSTICKÉ PRAVDĚPODOBNOTI, NIKOLIV V PÁSMU FORENZNÍ JISTOTY, A TO AŽ JDE O SMRT DÍTĚTE, DOSPĚLÉHO NEBO STARÉHO ČLOVĚKA.

O TOM, ZDA BUDE PROVEDENA PITVA, ROZHODUJE V NAŠEM PLATNÉM PRÁVNÍM SYSTÉMU POUZE LÉKAŘ PROVÁDĚJÍCÍ ZEVNÍ PROHLÍDKU MRTVÉ OSOBY (NAŘIZUJE ZDRAVOTNÍ PITVU) NEBO ORGÁNY ČINNÉ V TRESTNÍM ŘÍZENÍ (NAŘIZUJÍ SOUDNÍ PITVU). POZŮSTALÍ NEMOHOU ZDRAVOTNÍ ANI SOUDNÍ PITVU ZAKÁZAT.

VÝJEZD LÉKAŘE NA MÍSTO NÁLEZU MRTVÉ OSOBY

- Každé úmrtí, pokud k němu došlo mimo zdravotnické zařízení, musí být oznámeno místně příslušnému praktickému lékaři (LSPP).
- Oznamovací povinnost má každý, kdo se o úmrtí dozvěděl nebo našel tělo mrtvé osoby a neví, zda již úmrtí bylo oznámeno. Pokud je nutné vyrozumět o úmrtí osoby blízké zemřelému, není to povinnost lékaře, ale Policie ČR (na rozdíl od úmrtí ve zdravotnickém zařízení).
- Vznikne-li podezření nebo zjistí-li se, že ke smrti došlo trestným činem nebo sebevraždou, je nutno úmrtí bezodkladně oznámit také Policii ČR

POKUD LÉKAŘ OŠETŘOVAL DOTYČNOU OSOBU PŘED JEJÍ SMRTÍ NEBO POMÁHAL PŘI PORODU DÍTĚTE, KTERÉ SE NARODILO MRTVÉ, ANEBO JE K ZEMŘELÉMU V PŘÍBUZENSKÉM VZTAHU, NESMÍ BÝT ZÁROVEŇ LÉKAŘEM PROHLÍŽEJÍCÍM.

Povinnost bezodkladně přivolat na místo nálezu Policii ČR je lékaři uložena:

- **V případě každé násilné smrti či při pouhém podezření, resp. pokud ji není možné zevní prohlídkou vyloučit, a to ať mohla či nemusela být způsobena trestným činem.**
 - **Při prohlídce osoby neznámé totožnosti.**
 - **Při úmrtí osoby v dopravním prostředku.**

Běžná praxe je taková, že v případě, kdy je policii oznámeno jakékoliv úmrtí osoby mimo zdravotnické zařízení, vyjíždí na místo nálezu vždy.

Úmrtí obviněného ve vazbě nebo odsouzeného k výkonu odnětí svobody neoznamuje policii lékař, ale velitel služby.

Při zevní prohlídce každé mrtvé osoby je důležité zaměřit se především na následující oblasti:

Vlasovou pokrývku

Oční spojivky

Dutinu ústní

Krk

Předloktí

Zápěstí a ruce

U ženy též na oblast zevních rodidel, vnitřní strany stehen a oblast prsou

MRTVÁ OSOBA BY MĚLA BÝT LÉKAŘEM VŽDY PROHLÉDNUTA I PO SVLEČENÍ. POKUD TAK NENÍ MOŽNÉ UČINIT, NESMÍ SE ZAPOMENOUT PROHLÉDNOUT ZADNÍ STRANA TĚLA ALESPŮŇ PO VYHRNUTÍ OŠACENÍ (VĚTŠINA MERTVÝCH JE NALEZENA V POLOZE NA ZÁDECH).

Biologický materiál z těla mrtvé osoby se při zevní prohlídce zásadně neodebírání. Forezní význam má pouze odběr v souvislosti s pitvou.

SMRT PŘIROZENÁ

Lékař při výjezdu k mrtvé osobě je oprávněn myslet na smrt přirozenou v případě, že

- Získá důvěryhodné informace o celkovém zdravotním stavu zemřelého a o charakteru jeho obtíží těsně před smrtí, které by mohly smrt vysvětlit.
- Nezjistí při zevní prohlídce mrtvého těla známky, které by svědčily pro smrt z vnějších příčin
- Není na místě nálezu nebo v jeho blízkém okolí nic podezřelého, co by mohlo nasvědčovat smrti násilné.

Většina výjezdů, kdy je lékař přesvědčen, že šlo o smrt přirozenou, není obvodnímu (místnímu) oddělení Policie ČR hlášena. Přesto její oznámení policii lze lékaři při výjezdu doporučit:

- Pokud není při zevní prohlídce možné příčinu smrti stanovit
- Při úmrtí dětí (včetně kojenců) a mladých osob
- Jde-li o osamělou osobu
- U osoby zemřelé na veřejně přístupném a frekventovaném místě
- U cizího státního příslušníka

SMRT NÁSILNÁ

Lékař na místě nálezu nejprve konstatuje smrt

V případě, že není přítomna Policie ČR, bezodkladně ji zavolá.

Pokud vznikne podezření, že šlo o trestný čin, je vhodné, aby policii doporučil i výjezd soudního lékaře

V případě, že se dostaví v takovéto situaci na místo dříve než policie, zevní prohlídku provede až po jejím příjezdu

Pokud musí manipulovat s tělem zemřelé osoby ještě před příjezdem policie (např. aby mohl konstatovat smrt násilnou), je potřebné, aby si přesně zapamatoval její původní polohu.

Podezření ze smrti v důsledku poranění

Lékař by si měl všimnout především známek násilí na těle zemřelé osoby a biologických stop.

Při zjištění zevním poranění u mrtvé osoby by měl lékař uvažovat:

- **O charakteru, lokalizaci, rozsahu a stáří poranění**
- **O časovém vzniku poranění (za života, po smrti)**
- **O mechanismu vzniku poranění**
- **Zda mohlo být bezprostřední příčinou smrti**
- **Zda poranění mohlo nastat bez cizího nebo s cizím zaviněním**
- **V případě, že lze připustit příčinnou souvislost mezi poraněním a smrtí, zda mohlo jít o náhodný smrtelný úraz, sebevraždu nebo smrt způsobenou jednáním jiné osoby**

Skutečnost svědčící pro možné usmrcení jinou osobou:

- **Větší množství krve na místě nálezu**
- **Známky fyzického napadení či zápasu zjištěné u mrtvé osoby**
- **Poranění, které si mrtvá osoba nemohla způsobit sama**
- **Vícečetnost ran (v jedné či více oblastech těla) a způsob zasazení ran**
- **Závažnost poranění v místech životně důležitých orgánů**
- **Svázání, ukrytí, zohavení event. Rozkouskování mrtvoly**
- **Přemístění mrtvoly (asymetrický rozvoj posmrtných skrvni na zadní straně těla, chybí krevní stopy, i když je zřejmé, že došlo k zevně krvácejícímu poranění, chybí stopy zápasu, i když vzhledem k charakteru případu lze usuzovat, že se oběť mohla útoku bránit, stopy po vlečení mrtvoly**
- **Stopy obuvi či pneumatik na místě nálezu**
- **Tzv.inscenace přirozené smrti, sebevraždy, nešťastné náhody**

Po prohlídce lékař vyplní příslušnou zdravotnickou dokumentaci. Pitva musí být provedena vždy, a to výhradně v ústavu (oddělení) soudního lékařství.

Podezření ze smrti v důsledku akutní otravy

Diagnóza akutní otravy je dána především objektivním výsledkem chemicko-toxikologického vyšetření biologického materiálu odebraného při pitvě, dále nálezem při zevní prohlídce a pitvě a zjištěnými okolnostmi.

Lékař po provedení zevní prohlídky doporučí policii zajistit všechny potencionální důkazy, že by se mohlo jednat o otravu – tj. nalezené léky (obaly od léků), injekční stříkačky, ampulky, těkavé látky, roztoky látek, zbytky práškovitých (krystalických látek), cigarety nebo jejich nedopalky, zbytky jídel (látek, které mohly být snědeny), zbytky nápojů (tekutin, které mohly být vypity), biologický materiál z místa nálezu (nejčastěji zvratky) apod. a jejich dopravení do příslušné forenzní toxikologie.

Zdravotnická dokumentace u mrtvé osoby pro potřebu soudního lékaře

List o prohlídce mrtvého

Průvodní list k pitvě

Zdravotnická dokumentace

- **Její vedení je právní povinností lékaře**
- **Patří do komplexu lege artis postupu lékaře**
- **Není vlastnictvím pacienta, ale zdrav.zařízení nebo lékaře**
- **Na údaje zde uvedené se vztahuje povinná mlčenlivost**
- **Má splňovat určité požadavky: odbornou kvalitu, čitelnost a přehlednost**

Podstatné změny zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu
uzákoněno dne 26.6.2001, Zákon 260

Bod.10-Do zdravotnické dokumentace mohou nahlížet, a to
v rozsahu nezbytně nutném pro splnění konkrétního
úkolů v rozsahu své kompetence

d) Soudní znalci v oboru zdravotnictví v rozsahu nezbytném
pro vypracování znaleckého posudku zadaného orgány
činnými v trestním řízení nebo soudy

Není zapotřebí souhlasu pacienta